

УДК 378.14

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ КЕРІВНИКА ФОЛЬКЛОРНОГО КОЛЕКТИВУ

Сінельников І.Г., Сінельникова В.В.

Київський національний університет культури і мистецтв

Окреслюються домінуючі характеристики фахових компетенцій та фольклористичної компетентності музиканта – фольклориста – студента вищого навчального мистецького закладу з позиції полікомпетентнісного підходу і урахуванням сучасного стану розвитку інформаційних технологій. У цьому аспекті також розглядається актуальна проблема визначення прогнозованих фольклористичних компетенцій та шляхів набуття фольклористичної компетентності майбутніми музикантами – фольклористами – практиками, а також роль у цих процесах сучасних інформаційних технологій як складової фахової підготовки майбутнього керівника фольклорного колективу (професійного, аматорського).

Ключові слова: фольклор, фольклорист, фольклорний ансамбль, керівник, інформаційні технології, компетенція, компетентність.

Постановка проблеми. Стан гіперінформатизації суспільства і стрімкий розвиток ІТ – це реалії сьогодення. Зважаючи на різноманітність і різновекторність трансформаційних процесів в українському суспільстві загалом і у системі української вищої мистецької освіти зокрема, особливої актуальності сьогодні набуває проблема підготовки конкурентоспроможних фахівців – фольклористів, які здатні гідно представляти професійну галузь на міжнародному рівні. Це питання зумовлено необхідністю формування нового типу професіоналів – митців усіх галузей, у яких має зберігатись фундаментальність освіти та водночас враховуватись тенденції міжкультурної взаємодії з посиленням акценту на становлення універсального професіоналізму як найвищого рівня фахової майстерності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контекст означеної проблеми вписується питання підготовки практиків – фольклористів як сучасних фахівців у галузі професійного і аматорського (самодіяльного) народнопісенного мистецтва України. Зауважимо, що у класичних вітчизняних університетах (КНУ ім. Т. Шевченка, Львівський НУ ім. І. Франка, Черкаський НУ ім. Б. Хмельницького) готують фахівців з фольклористики в межах ґрунтовної філологічної освіти. Крім того, на філологічних факультетах провідних педагогічних університетів реалізується фольклористична підготовка вчителів-словесників, які отримують також спеціалізацію з українознавства (НПУ ім. М. Драгоманова, Глухівський НПУ ім. О. Довженка, Вінницький ДПУ ім. М. Коцюбинського та ін.). Теоретичні засади музичної фольклористики вивчають студенти – музикознавці в НМАУ ім. П. Чайковського, Львівський НМА ім. М. Лисенка (детальніше див. [3]).

Виділення раніше не вирішених частин проблеми. Музикантів – фольклористів – практиків (майбутніх керівників і артистів фольклорних ансамблів, викладачів) сьогодні готують Київський національний університет культури і мистецтв (факультет музичного мистецтва, кафедра народнохорового мистецтва та фольклору), Харківська державна академія культури (кафедра українського народного співу) і Рівненський державний гуманітарний університет (кафедра музичного фольклору). Тема використання сучасних музичних технологій у практи-

ці фольклористичних досліджень розкривається вже досить давно і стабільно, адже без новітніх мультимедійних засобів запису фольклористичних матеріалів (цифрові диктофони, цифрові фотоапарати і відеокамери, комп'ютери, смартфони і т. ін.) польовики-експедиційщики вже не уявляють собі цієї ланки своєї наукової праці. Однак в теоретичному аспекті це питання ґрунтовно ще не досліджувалося.

Формулювання мети дослідження. Вважаємо, що за час існування спеціальності «Музичний фольклор» як напряму підготовки фахівців – практиків у мистецьких ВНЗ України (близько 20–25 років) виникла необхідність окреслити домінуючі характеристики фахових компетенцій та фольклористичної компетентності музиканта – фольклориста з позиції метакомпетентнісного підходу і урахуванням сучасного стану розвитку ІТ-технологій, що і є метою нашого дослідження. У цьому аспекті також актуальною є проблема визначення прогнозованих фольклористичних компетенцій та шляхів набуття фольклористичної компетентності майбутніми музикантами – фольклористами – практиками, а також роль у цих процесах сучасних інформаційних технологій як складової фахової підготовки майбутнього керівника фольклорного колективу (професійного, аматорського).

Виклад основного матеріалу. Теоретичні положення компетентнісного підходу, окреслені М.П. Вовк [2], надають нам можливість виокремити професійні та особистісні компетенції, як прогнозовані результати підготовки музикантів-фольклористів у ВНЗ мистецького спрямування, та відповідно обґрунтувати цілісну дефініцію фольклористичної компетентності особистості майбутнього керівника фольклорного колективу – фольклориста-дослідника.

М.П. Вовк визначає такі компетенції, як результат здобутої мистецької фольклористичної освіти випускниками ВНЗ: теоретико-методологічна компетенція (зумовлює надання інформації щодо сучасних наукових методів та методологічних принципів у фольклористиці); історико-фольклористично-мистецька компетенція (зумовлює набуття знань про історичні етапи становлення та розвитку історії українського мистецтва, хорового мистецтва, внесок відомих українських митців у розвиток українського

мистецтва у різні часові періоди (музикантів, етнологів, народознавців, істориків, мовознавців та ін.), про сучасні напрями зарубіжної фольклористики (тощо); фольклорно-жанрологічна компетенція (передбачає оволодіння знаннями щодо основних теорій походження і функціонування різних уснопоетичних жанрів, а також засвоєння фактологічного матеріалу щодо специфіки і еволюції системи жанрів українського та зарубіжного фольклору).

Назвемо також культурологічну і етнолінгвістичну компетенції (забезпечуються шляхом оволодіння знаннями про теорію українського фольклору, специфіку світового музичного фольклору і визначають коло набуття необхідних інформаційних відомостей про фольклор як об'єкт аналізу у контексті лінгвістичних концепцій).

Однією із вагомих у формуванні майбутнього керівника фольклорного колективу є аксіологічна компетенція (регламентує процес формування світоглядних орієнтацій, спектр цінностей особистості музиканта-фольклориста, згідно з якими відбувається усвідомлення суспільної потреби дослідження фольклору у процесі педагогічної, науково – дослідницької діяльності). Зрозуміло, що у музикантів-фольклористів має бути сформованою естетична компетенція, що передбачає усвідомлення впливу фольклору на різновиди мистецтва як естетичного фактору, визначає ставлення особистості до народної творчості як до естетичного регулятора явищ культури.

Використання сучасних інформаційних технологій під час навчання студентів у мистецькому ВНЗ сприяє формуванню і розвитку комунікативної компетенції майбутніх керівників фольклорних колективів, що передбачає засвоєння теоретичних положень з основ усної комунікації, міжкультурної комунікації, сучасних інформаційних технологій у фольклористиці; володіння комунікативними вміннями щодо передачі фольклорної інформації, ретрансляції її і осмислення, інтерпретації у процесі педагогічної і творчої діяльності; засвоєння особливостей педагогічного мовлення і слухання, володіння технікою адекватного використання невербальних засобів комунікації тощо.

Неабияку вагу в означеному контексті має формування психолого-педагогічних компетенцій випускника – фольклориста – практика (забезпечується крізь призму засвоєння методики викладання фахових дисциплін у середній і вищій школі, розуміння теоретико-практичного матеріалу під час вивчення етномузикознавчих дисциплін з керівництва гуртами українського народного співу, художньої специфіки сценічної мови, методики роботи з фольклорним ансамблем, методики комп'ютерної обробки пісенного фольклору. Формує мотиваційний компонент реалізації фольклористично-педагогічної діяльності, психологічні установки до осмислення фольклорних явищ), а також науково-дослідницької компетенції, яка передбачає практичну реалізацію набутих теоретичних знань у практичному вимірі: узагальнення, систематизація теоретичних положень крізь призму історико-типологічного, структурно-семіотичного, функціонального методу; шляхи організації фольклористичних досліджень, зокрема фольклористичної експеди-

ції, написання курсових робіт, статей, доповідей на конференції, а також вироблення умінь і навичок подальшої фольклористично-наукової діяльності (написання монографій, дисертаційних досліджень, посібників тощо).

Отже сучасні інформаційні технології займають не останнє місце у формуванні провідних фахових компетенцій майбутнього керівника фольклорного колективу, фольклориста-дослідника. Спектр використання ІТ у фольклористиці є надзвичайно широким: від використання новітніх диктофонів і мобільних телефонів (цифрових відеокамер) із функцією аудіо- відеозапису і значно більшим, порівняно із касетними магнітофонами, об'ємом пам'яті, під час здійснення фольклорних польових досліджень і комп'ютерної обробки експедиційних аудіо-, відео-, фотоматеріалів (систематизація, архівування, збереження, створення резервних файлів експедиційних матеріалів, нарізка і чистка аудіо- і відеофайлів, транскрибування (розшифровка) текстів фольклорних творів, підготовка відео- і фотопрезентацій тощо) до комп'ютерної обробки музичного матеріалу і його використання сучасними попгуртами при створенні нових творів (наприклад, група «Іван Купала» м. Санкт-Петербург); назвемо також збереження файлів із музичною і відеоінформацією фольклорних експедицій в режимі «Інтернет-хмари» (науково-дослідна проблемна лабораторія музичного фольклору НМАУ ім. П. Чайковського) і проведення відео- (скайп) наукових фольклористичних конференцій та ін.

Зауважимо, що «Сучасні інформаційні технології» сьогодні є обов'язковою складовою навчального процесу багатьох вищих навчальних закладів, де існує напрям підготовки студентів «музична фольклористика» або просто «фольклористика». Зокрема предмет «Сучасні інформаційні технології у фольклористиці» є складовою навчального плану студентів – фольклористів Київського Національного університету ім. Т. Шевченка [4]. В анотації до дисципліни наголошується: «Дана дисципліна займає важливе місце в процесі професійної підготовки фахівця-фольклориста сучасного рівня. Вона є визначальною у контексті сучасної обробки архівування, редагування і видання фольклорних текстів пісень. В курсі передбачено теоретичний і практичний аспекти освоєння інформативної техніки (комп'ютера) спеціалізованих програм Sibelius з метою оформлення (друку) музичних і тестових файлів пісень, обробки нотних зразків. Це має важливе значення для навчального процесу, зокрема прослуховування, графічного та звукового збереження фольклорних зразків пісень, їх аналізу, класифікації і виконання (репродукування)» [4].

Дисципліну окресленої тематики – «Методика комп'ютерної обробки музичного фольклору» – вивчають також фольклористи – бакалаври факультету музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв. Метою названих курсів є опанування методичних засад освоєння комп'ютерних технологій обробки фольклорного матеріалу. Завдання курсів:

- практичне освоєння основ інформатики на комп'ютері;
- освоєння операційної системи Windows;

- робота з програмами для запису відео і фото файлів;
- робота з компактдисками; архівування матеріалів;
- робота із звуковими файлами; звукозапис у комп'ютері: оцифровка звуку;
- освоєння операційної системи Sibelius;
- нотний набір і верстка;
- навігація: вибір шрифту і нотоносця, введення словесної підтекстівки до нотоносців; освоєння системи Меню;
- прослуховування текстів;
- підготовка нотних файлів для друку; форматування збірників фольклору.

Додамо також ще один аспект використання сучасних інформаційних технологій у фольклористиці: однією із таких можливостей є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у вигляді електронних засобів навчання, на що звертає увагу К.М. Альошкіна [1]. «Соціально-гуманітарна галузь освіти має порівняно низьке забезпечення електронними засобами навчання, що викликає підвищену потребу створювати ЕЗН з дисциплін цієї сфери знань», – зауважує дослідниця. – «Відповідно актуальним є створення електронного посібника з теоретичної фольклористики, прецедентів розробки якого в Україні не виявлено».

Зауважимо, що електронний посібник з теоретичної фольклористики позиціонується в КНУ ім. Т. Шевченка як електронне навчальне видан-

ня допоміжного характеру, покликане сприяти ефективному засвоєнню навчальної дисципліни «Теоретична фольклористика» і призначене для використання в системі вищої освіти у навчальному процесі в індивідуальному або колективному режимі. Також в стадії розробки знаходяться електронні посібники для студентів – фольклористів КНУКіМ із дисциплін «Сучасні музичні технології», «Методика комп'ютерної обробки музичного фольклору». Сподіваємося, використання таких електронних засобів навчання сприятиме формуванню сучасного, інформаційно-освітнього фахівця із фольклористики, грамотного практика – музиканта і фольклориста – дослідника.

Висновки та подальші перспективи. Отже, в результаті аналізу провідних компетенцій як результату цілеспрямованого процесу фольклористичної підготовки в умовах вищих навчальних мистецьких закладів можна сформулювати дефініцію фольклористичної компетенції як інтегративну властивість особистості, яка визначається стійкою цілеспрямованою психологічною мотивацією, сформованою естетичною культурою, володінням спектром сучасних інформаційно-комунікативних знань (теоретико-фольклористичного, історико-фольклористичного, фольклорно-жанрологічного, культурологічного, етнолінгвістичного, етнопедагогічного, комунікативного та ін. спрямування), реалізацією у науково-дослідницькій фольклористичній діяльності з установкою на фахово-інформаційне самовдосконалення протягом життя.

Список літератури:

1. Альошкіна К.М. Електронний посібник з теоретичної фольклористики: проблематика розроблення на базі LMS MOODLE [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://2013.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=67&lang=en>
2. Вовк М.П. Компетентнісний підхід до аналізу сучасної системи фольклористичної підготовки майбутнього словесника-фольклориста [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/2584/1.pdf>
3. Вовк М.П. Фольклористика у класичних університетах України (друга половина XIX – початок XXI ст.): навч. посібн. / Мирослава Петрівна Вовк. – К.: Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, 2014. – 202 с.
4. Сучасні інформаційні технології у фольклористиці: анотація дисципліни [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://philology.knu.ua/node/560>

Синельников И.Г., Синельникова В.В.

Киевский национальный университет культуры и искусств

СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ РУКОВОДИТЕЛЯ ФОЛЬКЛОРНОГО КОЛЛЕКТИВА

Аннотация

Определяются доминирующие характеристики профессиональных компетенций фольклориста і компетентности музыканта-фольклориста – студента высшего учебного музыкального заведения с позиции поликомпетентного подхода и учетом современного состояния развития информационных технологий. В этом аспекте также рассматривается актуальная проблема определения прогнозируемых фольклористических компетенций и компетентностей будущими музыкантами-фольклористами – практиками, а также роль в этих процессах современных информационных технологий, как составляющей профессиональной подготовки будущего руководителя фольклорного коллектива (профессионального, любительского).

Ключевые слова: фольклор, фольклорист, фольклорный ансамбль, руководитель, информационные технологии, компетенция, компетентность.

Sinelnikov I.H., Sinelnikova V.V.

Kiev National University of Culture and Arts

MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE SYSTEM OF FORMING PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FOLK GROUP DIRECTOR

Summary

The prevailing characteristics of professional competences and folkloric competence of a musician – a folklorist – a student of a higher educational artistic institution from the position of a polycroperimental approach and taking into account the current state of development of information technologies are outlined. In this aspect, the actual problem of determining the predicted folkloric competences and ways of gaining folkloric competence by future musicians – folklorists – practitioners as well as the role in these processes of modern information technologies as a component of professional training of the future head of the folk group (professional and amateur) is considered.

Keywords: folklore, folklorist, folklore ensemble, leader, information technologies, competence, competence.